

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1994 metai

VILNIUS 1995

INSTITUTE OF LITHUANIAN HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1994

VILNIUS 1995

INSTITUT FÜR LITAUISCHE GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1994

VILNIUS 1995

UDK 947.45
Li 237

Redakcinė komisija
Vytautas MERKYS (pirm.), Antanas TYLA (pirm. pavaduotojas),
Vacys MILIUS, Gediminas RUDIS, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė),
Gintautas ZABIELA

Redakcinės komisijos adresas:
2001 Vilnius, Kražių g. 5

Išleista Lietuvos istorijos instituto užsakymu

ISBN 9986-02-162-6

© Lietuvos istorijos institutas, 1995

Ekspedicijos

ARCHEOLOGINIŲ PAMINKLŲ TYRINĖJIMAI LIETUVOJE 1994 METAIS

1994 m. archeologinius paminklus tyrinėjo 13 įstaigų: Lietuvos istorijos institutas (toliau – LII), Vilniaus universiteto Archeologijos ir etnologijos katedra (VU), Vilniaus pedagoginio universiteto Baltų proistorės katedra (VPU), Lietuvos kultūros paveldo mokslinis centras (LKP MC), P. Gudyno restauravimo centras (RC), UAB Paminklų restauravimo institutas (PRI), Lietuvos nacionalinis muziejus (LNM), Paminklų restauravimo ir projektavimo institutas (PRPI), Mažosios Lietuvos istorijos muziejus (MLIM), Nalšios muziejus (NM), Utenos kraštotyros muziejus (UKM), Žemaičių „Alkos“ muziejus (ŽAM), Šiaulių „Aušros“ muziejus (ŠAM).

Archeologai dirbo daugiau kaip 60 vietų. Tirti ir žvalgyti 3 akmens amžiaus paminklai (ištirta 436 kv. m), 4 piliakalniai (ištirta 135 kv. m), 8 gyvenvietės (ištirta 1270 kv. m) ir 1 alkviētė (ištirta 150 kv. m), 2 geležies amžiaus pilkapynai (ištirti 2 pilkapiai, rasti 3 žmonių ir 2 žirgų kapai), 10 plokštinių kapinynų (ištirta 53 791 kv. m, rasta 319 griautinių ir degintinių žmonių kapų ir 65 žirgų kapai), miestų teritorijose ištirta apie 3055,7 kv. m.

1. Akmens, žalvario amžių gyvenvietės ir kapai

1. D u s i a, Lazdijų r., Teizų apyl. LNM (vad. V. Juodagalvis) tyrinėjo 8-ąją žalvario amžiaus gyvenvietę. Ištirti 44 kv. m, aptiktas nuo 10 iki 20 cm storio kultūrinis sluoksnis. Rasta stulpaviečių, keramikos šukių ir titnaginių dirbinių. Gyvenvietė gyvavo II tūkst. pr. Kr. viduryje.

2. P a k r e t u o n ė, Švenčionių r. VU (vad. T. Ostrauskas) 3-ioje akmens amžiaus gyvenvietėje ištyrė 40 kv. m. Rasti radiniai datuojami viduriniuoju neolitu.

3. Z a p s ė, Lazdijų r. LNM (vad. V. Juodagalvis) tyrinėjo Zapsės upės 5-ąją gyvenvietę. Ištirti 144 kv. m. Surinkta titnaginių dirbinių ir keramikos šukių. Aptiktas 20–30 cm storio kultūrinis sluoksnis. Radiniai būdingi vėlyvajam neolitui (III tūkst. pr. Kr. pabaiga) ir priskirtini vėlyvajam neolitinės Nemuno kultūros etapui. Gyvenvietės teritorijoje buvo aptikta duobių, akmenų krūsnų ir keramikos šukių, datuojamų viduriniuoju geležies amžiumi.

4. Š v e n t o j i (Palanga). LII (vad. R. Rimantienė) tyrinėjo 4-ąją gyvenvietę. Atidengtas 248 kv. m plotas. Vakariniame gyvenvietės pakraštyje kultūrinio

sluoksnio storis siekė 20 cm, o į rytus – iki 200 cm. Išryškėjo du kultūriniai sluoksniai. Viršutiniame, 100 cm gylyje, rasta virvelinės keramikos ir rutulinių amforų kultūros keramikos bei medinių dirbinių. Apatiniame sluoksnyje surinkta Narvos kultūros keramikos, pasvarų bei gintarų ir apie 80 medinių dirbinių. Rasta dalis rombinės buožės iš skalūno.

2. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės

1. **D a u g l a u k i s**, Tauragės r. ir apyl. LII (vad. A. Asadauskas) tyrinėjo senovės gyvenvietę. Nebaigtas tirti 100 kv. m plotas. Ištirta 50–70 cm storio kultūrinio sluoksnio dalis. Rasta nemažai radinių, būdingų I tūkst. pirmajai pusei.

2. **D a u g l a u k i s**, Tauragės r. ir apyl. VPU (vad. A. Malonaitis) šiaurinėje alkvietės teritorijos dalyje ištyrė 150 kv. m. Aptiktas visiškai suardytas kultūrinis sluoksnis.

3. **Ž a r d ė**, Klaipėdos r. MLIM (vad. J. Genys) piliakalnio gyvenvietės vakarinėje dalyje ištyrė 100 kv. m. Rastas 150 cm storio kultūrinis sluoksnis su XI–XII a. pastato, tvorų liekanomis.

4. **K a r a l i š k ė s**, Molėtų r., Alantos apyl. LII (vad. G. Zabiela) piliakalnio papėdės gyvenvietėje ištyrė 54 kv. m. Aptiktas iki 50 cm storio kultūrinis sluoksnis su brūkšniuotąja ir grublėtąja keramika, gyvulių kaulais, geležies gargažėmis. Gyvenvietė datuojama I tūkstantmečiu.

5. **B i r u t ė s k a l n a s** (Palanga). MLIM (vad. V. Žulkus) tyrinėjo čia buvusią gyvenvietę. Atidengtas 97 kv. m plotas. Aptiktas 70–110 cm storio kultūrinis sluoksnis su 7 apstatymo horizontalais ir 13-os pastatų pėdsakais. Rasta molio krosnių, židinių liekanų. Radiniai yra iš I tūkst. pab.–XIV a.

6. **D o v a i n o n y s**, Kaišiadorių r., Rumšiškių apyl. LII (vad. G. Zabiela) griūvančiame piliakalnyje ištyrė 18 kv. m. Rasti iki 125 cm storio kultūrinis sluoksnis bei pylimo liekanos su I tūkst. pr.–XIII a. keramika, sudegusių medinių sienų liekanomis, akmenų grindiniais.

7. **M e š k u č i a i** (Marijampolė). LII (vad. G. Zabiela) ištyrė 47 kv. m piliakalnio liekanų plotą. Aptiktas iki 100 cm storio I tūkst. pr. Kr.–XIII a. kultūrinis sluoksnis bei įtvirtinimų liekanos su šio laikotarpio keramika, gyvulių kaulais. Piliakalnio papėdės gyvenvietėje ištirta 18 kv. m. Aptiktas iki 100 cm storio I tūkst.–XIII a. kultūrinis sluoksnis.

8. **Š e i m y n i š k ė l i a i**, Anykščių r. ir apyl. LII (vad. G. Zabiela) piliakalnio aikštelės pietrytinėje dalyje ištyrė 60 kv. m plotą. Aptiktas iki 174 cm storio kultūrinis sluoksnis bei pylimo dalis.

9. **B a k š i a i** (Alytus). LNM (vad. V. Steponaitis) senovės gyvenvietėje ištyrė 370 kv. m. Aptiktas nuo 20 iki 90 cm storio kultūrinis sluoksnis. Rasta nemažai keramikos šukių ir kitų radinių.

10. **K a m p i n i a i**, Marijampolės r., Kalvarijos apyl. PRI (vad. P. Tebelškis) spėjamos gyvenvietės vietoje iškasė 10 šurfių. Aptiktas 25–30 cm storio kultūrinis sluoksnius datuojamas I tūkst. antrąja puse.

11. **L i e p o r i a i I** (Šiauliai). ŠAM (vad. B. Salatkienė) senovės gyvenvietėje ištyrė 521 kv. m. Aptiktas nuo 30 iki 60 cm storio kultūrinis sluoksnius datuojamas V–VIII a.

12. **P a v e r k n i a i**, Prienų r., Birštono apyl. LII (vad. G. Zabiela) išlikusioje piliakalnio dalyje ištyrė 10 kv. m. Aptiktas 115 cm storio kultūrinis sluoksnius, kuriame ryškiai išsiskyrė du horizontai, datuojami XIII a. Rasta nemažai radinių.

3. Geležies amžiaus pilkapynai

1. **P a v a j u o n i s – R è k u č i a i**, Ignalinos r. NM ir LKP MC (vad. V. Semėnas) ištyrė pažleistą pilkapį. Centre ir po pagrindu rastas suardytas žmogaus ir žirgo kapas. Pilkapis datuojamas IV a. pab.–V a.

2. **K r e t u o n y s I**, Švenčionių r., Švenčionėlių apyl. NM (vad. V. Semėnas) ištyrė pilkapį, kuriame rasti du žmonių ir vienas žirgo kapas. Datavimas nenustatytas.

4. Geležies amžiaus kapinynai

1. **G e n č i a i**, Kretingos r. LII (vad. J. Stankus) toliau kasinėjo kapinyną. Ištyrė 260 kv. m plotą. Rasta 13 kapų (4 griautiniai ir 9 degintiniai). Kapai yra iš VII–XII a.

2. **M a r v e l è** (Kaunas). VU (vad. A. Astrauskas) ištyrė 4120 kv. m. Rasti 244 griautiniai ir degintiniai žmonių bei 8 žirgų kapai datuojami III–XIII a.

3. **M a s t e i k i a i**, Kauno r. LII (vad. A. Varnas) toliau tyrinėjo kapinyną. Ištyrė 335 kv. m plotą. Rasti 55 griautiniai žirgų kapai, datuojami XIII–XIV a., ir 22 griautiniai XVI–XVII a. žmonių kapai.

4. **V i d g i r i a i**, Šilutės r., Rambyno apyl. VU (vad. V. Šimėnas) toliau kasinėjo kapinyną. Ištyrė 190 kv. m plotą. Aptiko 10 griautinių kapų, datuojamų V a. antrąja puse–VI a., ir 11 neaiškios paskirties duobių.

5. **D a u g l a u k i s**, Tauragės r. ir apyl. VPU (vad. E. Jovaiša) ištyrė 70 kv. m kapinyno. Rasta 12 kapų, datuojamų III a.

6. **K a l n i š k i a i**, Raseinių r., Ariogalos apyl. LII (vad. V. Kazakevičius) toliau kasinėjo kapinyną. Iširtas 305 kv. m plotas. Rasta 17 kapų (13 griautinių ir 4 degintiniai). Griautiniai kapai datuojami V–VI a., o degintiniai – V–VI ir X–XII a.

7. **U ž p e l k i a i**, Kretingos r. RC (vad. A. Bliujienė) ištyrė 142,5 kv. m kapinyno. Rasti 2 žmonių ir 2 žirgų kapai, datuojami V–VI a., bei apeiginė duobė.

8. R u b o k a i, Šilutės r., Juknaičių apyl. VU (vad. V. Šimėnas) lokalizavo kapinyno vietą. Ištyrė 7 kv. m ir rado 1 griautinį žmogaus kapą, datuojamą viduriniuoju geležies amžiumi.

9. K r i o k l y s, Anykščių r., Skiemonių apyl. LII (vad. G. Zabiela) senkapio vietoje ištyrė 133,5 kv. m. Rasti 5 apardyti V a. kapai su to laikotarpio įkapėmis ir 3 židinių liekanomis.

10. R u k l i a i, Utenos r., Sudeikių apyl. UKM (vad. D. Ribokas) ištyrė 73,6 kv. m senkapio. Rasti 7 kapai. 4 datuojami XV a. antrąją pusę–XVI a. pr., 3 – XVI a. antrąją pusę.

11. V i l k a i (Tauginaičiai), Panevėžio r., Krekenavos apyl. PRI (vad. P. Tebelškis) senkapių vietoje ištyrė 47,5 kv. m plotą. Aptikti 3 griautiniai kapai yra iš V–VI a.

5. Miestai

A n y k š č i a i.

LII (vad. G. Zabiela) spėjamo senkapio vietoje, Muziejaus g. Nr. 4, ištyrė 24,5 kv. m. Rasti 2 suardyti XVII a. kapai su šio laikotarpio monetomis.

B i r ž a i.

PRI (vad. S. Sarcevičius) Biržų pilies vakarinėje parakinės dalyje ištyrė 50 kv. m. Aptiktas nuo 200 iki 400 cm storio kultūrinis sluoksnis, rasta XVIII a. parakinės mūrų fragmentų, XVII–XVIII a. keramikos fragmentų bei nemažai dirbinių.

B u r a v a (Vilnius).

LII (vad. G. Zabiela) 1994 m. rasto XV a. Prahos grašių lobio vietoje kartu su LNM (vad. V. Aleksiejūnas) ištyrė 2 kv. m. Rasta 20 Prahos grašių, medžiaginio maišelio liekanų ir aptiktas iki 50 cm storio XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis.

K a u n a s.

a) Kauno PRPI (vad. M. Bertašius) Jėzuitų vid. mokyklos kieme ištyrė 80 kv. m. Išskirti 6 kultūriniai sluoksniai, datuojami XV–XX a. pradžia. Tyrimų metu patikslintas ankstesnis teritorijos užstatymas, atkasta hipokausto tipo krosnis, surinkta įvairių buitinės keramikos dirbinių fragmentų.

b) Kauno PRPI (vad. A. Žalnierius) Kauno pilies pietvakariniame ir rytiniame pilies bokšte bei rytiniame gynybiniame griovyje ištyrė 335 kv. m. Aptiktas nuo 150 iki 980 cm storio kultūrinis sluoksnis. Pietvakariniame bokšto viduje rastas pirmosios pilies sienų pietvakarinis kampas. Rytiniame pilies griovyje rasti pirmosios pilies priešpilio pamatai, XV a. gynybinių įtvirtinimų sienos, XVI–XVII a. medinio tilto poliai.

K ė d a i n i a i.

Radvilų g. Nr. 19. Kauno PRPI (vad. A. Žalnierius, D. Balčiūnas, A. Vaškėlis) ištyrė 66 kv. m. Aptiktas nuo 40 iki 200 cm storio kultūrinis sluoksnis. Rasta XVII–XVIII a. koklių ir buitinės keramikos.

K r e t i n g a.

MLIM (vad. R. Sprainaitis) buvusios rotušės vietoje ištyrė 180 kv. m. Aptikto kultūrinio sluoksnio storis 100 cm. Atidengti XVIII a. rotušės ir cerkvės pamatai.

K u d i r k o s N a u m i e s t i s, Šakių r.

Kauno PRPI (vad. A. Žalnierius) rytinėje dalyje, Dariaus ir Girėno g. Nr. 18, ištyrė 15 kv. m. Aptiktas nuo 105 iki 140 cm storio kultūrinis sluoksnis.

P a n e m u n ė s p i l i s, Jurbarko r.

Kauno PRPI (vad. A. Žalnierius) pilies rytiniame ir vakariniame korpusė ištyrė 158 kv. m. Aptiktas nuo 50 iki 260 cm storio kultūrinis sluoksnis. Nustatytas rytinio korpuso pirminis vidaus išplanavimas ir statybos etapas.

Rėkučiai, Švenčionių r., Reškutėnų apyl. NM (vad. V. Semėnas) senovės gynybiniame pylime ištyrė 80 kv. m. Pylimas datuojamas II tūkst. pirmąja puse.

R i e t a v a s, Plungės r.

Kauno PRPI (vad. D. Baliliūnaitė) buvusio Oginskių dvaro vakarinėje dalyje ištyrė 93 kv. m. Aptiktas nuo 70 iki 230 cm storio kultūrinis sluoksnis. Atidengtas pietvakarinis bokšto kampas. Rasta XVIII a. koklių, buitinės keramikos šukių, XVII a. monetų.

T e l š i a i. Ž

AM (vad. D. Karalienė) senamiesčio teritorijoje, Turgaus aikštėje Nr. 22, ištyrė 84 kv. m. Kultūrinis sluoksnis sunaikintas. Radiniai datuojami XV–XX a.

T y t u v ė n a i, Kelmės r.

Kauno PRPI (vad. D. Baliliūnaitė) Bernardinų vienuolyno teritorijoje ištyrė 54 kv. m, aptiko nuo 26 iki 200 cm storio kultūrinį sluoksnį. Atidengti noviciato pamatų fragmentai, kiemo grindinys. Rasta XVIII a. koklių ir buitinės keramikos.

U k m e r g ė.

LII (vad. G. Zabiela) Dobilo gatvėje statybų vietoje ištyrė 7 kv. m. Rastas V a. moters kapas su įkapėmis. Vilniaus g. Nr. 15 ištyrė 2 kv. m, aptiko iki 135 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XVIII–XX a.

V i l n i u s.

a) Arsenalo g. Nr. 3. PRI (vad. S. Sarcevičius) prie Žemutinės pilies šiaurvakarinės gynybinės sienos pusės ištyrė 300 kv. m plotą, aptiko nuo 400 iki 550 cm storio kultūrinį sluoksnį. Rasta nežinomų stačiakampio bokšto liekanų, datuojamų XIII–XIV a., Neries krantinės įtvirtinimo fragmentų, grindinių, mūrinių pastatų (XVIII a.) dalių, XIII–XIX a. keramikos, metalinių dirbinių.

b) Didžioji g. Nr. 1. PRI (vad. T. Poška) ištyrė 236 kv. m, aptiko 370 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XVI–XVII a.

c) Didžioji g. Nr. 32. PRI (vad. S. Sarcevičius) ištyrė 32 kv. m, aptiko 240 cm storio kultūrinį sluoksnį, medinio XIV–XV a. pastato fragmentą, XIV–XVII a. keramikos.

d) Gedimino pr. Nr. 14. PRI (vad. T. Poška) ištyrė 8 kv. m, aptiko 130 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XIV–XV a.

e) Jogailos g. Nr. 9. PRI (vad. A. Vaicekauskas) ištyrė 430 kv. m, aptiko nuo 120 iki 360 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XVI–XIX a.

f) Kalinausko g. Nr. 13. PRI (vad. A. Vaicekauskas) ištyrė 16 kv. m, aptiko nuo 140 iki 240 cm storio kultūrinį sluoksnį, XIV–XIX a. keramikos.

g) Maironio g. Nr. 6. PRI (vad. V. Vainilaitis) Bernardinų bažnyčios rūsiuose ir šventoriuje ištyrė 165 kv. m, rado 258 žmonių suardytus palaikus, šventoriuje – 34 žmonių kapus, datuojamus XVII a.

h) Maironio g. Nr. 11. PRI (vad. A. Stanaitis) ištyrė 89,6 kv. m, aptiko 550 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XV–XVII a. Rasta mūrinių ir medinių statinių liekanų.

i) Mindaugo g. Nr. 14–16. PRPI (vad. V. Grišinas) aptiko nuo 130 iki 350 cm storio kultūrinį sluoksnį, datuojamą XVII–XX a.

j) Pilies g. Nr. 24. PRI (vad. A. Kuzmickas) namo vidiniame kieme ištyrė 60 kv. m. Aptiktas 300 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI–XIX a.

k) Raugyklos g. Nr. 3. PRI (vad. V. Vainilaitis) namo kieme ištyrė 10,3 kv. m. Aptiktas daugiau kaip 200 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII–XX a.

l) Savičiaus g. Nr. 11. PRI (vad. V. Vainilaitis) pastato viduje ištyrė 40 kv. m. Aptiktas iki 300 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI–XVII a.

m) Sereikiškių parke PRI (vad. V. Vainilaitis) ištyrė 56 kv. m, aptiko XVII a. kultūrinį sluoksnį.

n) Stiklių g. Nr. 5. PRI (vad. R. Žukovskis) ištyrė 60 kv. m. Tyrimų metu išvalytas XVII a. pastato rūsys. Kultūrinio sluoksnio storis siekė 320 cm, jo horizontai smarkiai apardyti. Žemiau rastas XV a. kultūrinis sluoksnis.

o) Skapo g. Nr. 10. PRI (vad. R. Žukovskis) ištyrė 30 kv. m. Kultūrinio sluoksnio storis siekė iki 240 cm. Giliau aptiktas XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis.

p) Subačiaus g. Nr. 2. PRI (vad. R. Žukovskis) ištyrė 13,3 kv. m. Aptiktas iki 140 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a., bei XVIII–XIX a. mūro fragmentas.

r) L. Stuokos-Gucevičiaus g. Nr. 3. PRI (vad. T. Poška) rūsyje ištyrė 36 kv. m. Aptiktas nuo 80 iki 100 cm storio kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI–XVII a.

s) Trakų g. Nr. 11. PRI (vad. V. Daminaitis) pastato vidiniame kieme ištyrė 100 kv. m. Rastos XVII a. pab.–XVIII a. pr. pamatų liekanos ir keramikos šukės.

š) Trakų g. Nr. 9. PRI (vad. A. Vaicekuskas) Pranciškonų bažnyčios viduje ir šventoriuje ištyrė 150 kv. m. Aptikta palaidojimų kriptų, ankstesniosios, XV–XVI a., bažnyčios sienų pamatų, grindinys, monetų. Šventoriuje iširti 35 kv. m. Aptiktas 340 cm storio kultūrinis sluoksnis, rasta XVI–XVII a. palaidojimų, keramikos šukių, grindinių.

A. A s a d a u s k a s

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTO 1994 METŲ ETNOGRAFINĖS EKSPEDICIJOS

1994 m. etnografinėse ekspedicijose dirbo Lietuvos istorijos instituto (toliau – LII) skyriaus moksliniai bendradarbiai, dailininkė, vyr. laborantė bei pagal sutartis samdyti dailininkai ir laborantas, taip pat Vytauto Didžiojo universiteto (toliau – VDU) ir LII etnologijos krypties doktorantai, LII Jaunųjų etnografų mokyklos moksleiviai. Ekspedicijose, kurios su pertraukomis vyko nuo sausio 6 d. iki rugsėjo 30 d., rinkta medžiaga šioms temoms: „Etninė kultūra tautinio atgimimo laikotarpiu XIX a. antroje pusėje – XX a.“ (vyr. moksl. bendradarbiai V. Milius ir J. Morkūnienė, moksl. bendr. L. Kazlauskienė, asist. I. Šidiškienė, VDU ir LII doktorantai A. Čepaitienė, V. Mikutavičiūtė, V. Savoniakaitė, V. Tumėnas), „Šeima ir etniniai procesai (vyr. moksl. bendr. P. Kalnius), „Lietuvių papročių atlasas“ (skyriaus vedėja vyr. moksl. bendr. R. Merkienė, vyr. labor. D. Svidinskaitė, VDU ir LII doktorantai R. Paukštytė ir Ž. Šaknys).

Dr. P. Kalniaus vadovaujama grupė (vyr. lab. S. Daubaraitė, P. Telyčėnas, lab. V. Narbutas) rugsėjo 1–30 d. dirbo visose Vilniaus ir Trakų rajonų apylinkėse bei miesto tipo gyvenvietėse. Pagal „Rytų Lietuvos gyventojų šeimos“ anketą apklausė įvairių tautybių bei socialinės padėties gyventojus – apie 400 šeimų (užpildė tiek pat anketų). Preliminariniai apklausos duomenys rodo, kad tautiškai mišrioje aplinkoje šeima ne tik formuoja jos narių etnokultūrinės nuostatas, bet ir turi nemažą poveikį gyvenamosios vietovės etnokultūrinei sanklodai. Šiuo požiūriu Rytų Lietuvos rajonai išsiskiria ryškiais lokaliniais savitumais. Visas šio regiono gyvenvietes pagal keletą požymių (tautiškai mišrių šeimų procentą, tokių šeimų etnokultūrinės nuostatas, jų kitimo, gyventojų integravimosi į Lietuvos kultūrą intensyvumą ir kt.) taip pat galima suskirstyti į daugelį tipų.

Dr. L. Kazlauskienė su dailininkėmis A. Bareikyte, L. Gardžiulyte, S. Jankauskaite ir D. Usačiovaite rinko medžiagą tema „Žvejyba Lietuvoje XIX a. antroje pusėje–XX a.“: birželio 6–17 d. – Biržų, Rokiškio, Zarasų, birželio 27–liepos 8 d. – Molėtų, Švenčionių, Utenos, liepos 18–29 d. – Jonavos, Šir-

vintų, Ukmergės, rugpjūčio 8–19 d. – Trakų, Varėnos rajonuose. Ekspedicijų metu apklausti 47 žmonės, užrašyta 109 lapai informacijos, padaryta 178 piešiniai.

Habil. dr. R. Merkienė vadovavo grupei (V. Mikutavičiūtė, D. Svidinskaitė, Ž. Šaknys, I. Šidiškienė), kuri birželio 27–liepos 2 d. dirbo Jurbarko, Šilutės, Tauragės rajonuose. R. Merkienė taip pat rinko medžiagą Kaišiadorių ir Varėnos, balandžio 25–28 d. (su V. Savoniakaite) – Kelmės rajonuose, ji dalyvavo ir I. Šidiškienės vadovaujamoje ekspedicijoje. Ekspedicijų metų užrašė duomenų apie Užgavėnes, Verbas, Velykas, Atvelykį, Kryžiaus dienas, Šeštines, Sekmines, Jonines, Žolinę, Visų Šventųjų šventę, Kūčias, Kalėdas, Naujuosius metus. R. Merkienės nuomone, surinktoji medžiaga padės nustatyti XX a. buvusį šventės suvokimą ir švenčių atskirų struktūrinių elementų paplitimą. Ji surado naujų duomenų apie velykinį „pliekimą“ beržo rykšte Žemaitijoje, vandens nešimą iš jūros ir upių, XX a. antroje pusėje įvykusias papročių permainas, užrašė vestuvinių papročių, susijusių su bendra vestuvių eiga, atskirų personažų veiksmais, apdovanojimais ir jų kaita pokario metu, surinko duomenų apie žmonių tarpusavio santykius, pasilinksminimus, tekstilės ornamentiką. Iš viso užrašė 133 lapus etnografinės medžiagos, surinko 50 nuotraukų. R. Merkienė taip pat vadovavo LII Jaunųjų etnografų mokyklos mokomosioms ekspedicijoms Kaišiadorių, Molėtų, Šilutės rajonuose. Pagal Etnografijos skyriaus darbuotojų sudarytus klausimų lapus moksleiviai užrašė 270 lapų informacijos, surinko 15 nuotraukų.

Habil. dr. V. Milius su dail. M. Vosyliūte rugpjūčio 1–15 d. tyrinėjo Tauragės rajono Lomių bažnytkaimio ir Šakviečio kaimo kapines. Aprašyti aptvėrimai, apželdinimas, kapai, paminklai, kapinių priežiūra, 4 evangelikų liuteronų kapinėms būdingi elementai. Nufotografuoti 164 įvairūs etnografiniai objektai, daugiausia kapinių elementai, sakralinės architektūros pavyzdžiai, Atgimimo ir Nepriklausomybės laikotarpio paminklai. Dailininkė padarė 36 geležinių kaltnių antkapių kryžių ir kapų tvorelių piešinius. V. Miliaus manymu, Lomių bažnyčios šventoriaus pakraštyje likusios dvi kapų su paminklais eilės ir keleto paminklų likučiai įvairiose vietose rodo, kad Lomiuose, kaip ir daugelyje Žemaitijos bažnytkaimių, seniau laidota šventoriuje. 1936 m. šventoriuje buvę kapai panaikinti, o greta šventoriaus įsteigtos naujos kapinės. Evangelikų liuteronų kapinių būdingas bruožas – vasarą vykstančioms kapų šventės pamaldoms panaudojama kapinių centre esantys kryžius, stalas ir kelios eilės suolų.

Dr. J. Morkūnienė vadovavo trimis ekspedicijų grupėms: gegužės 31–birželio 3 d. su Etnografijos skyriaus dail. R. Butviliene dirbo Vilniaus, liepos 25–29 d. – Lazdijų, Marijampolės, Šakių ir Vilkaviškio rajonuose (čia taip pat dalyvavo A. Čepaitienė, D. Svidinskaitė, Ž. Šaknys, I. Šidiškienė ir dail. D. Jurkūnaitė), rugpjūčio 22–26 d. – Biržų, Joniškio, Šiaulių, Kupiškio, Pakruojo, Pasvalio rajonuose (drauge medžiagą rinko V. Savoniakaitė ir I. Šidiškienė).

Taip pat dalyvavo ekspedicijoje Kaišiadorių rajone. Ekspedicijų metu J. Morkūnienė, naudodama klausimų lapą, rinko duomenis apie odų ir kailių išdirbimą. Ji apklausė 32 žmones, užrašė 88 lapus informacijos, padarė apie 150 fotonuotraukų. Dailininkė atliko 60 darbo įrankių bei procesų piešinių ir brėžinių. J. Morkūnienė tyrinėjo kailiadirbių bei odininkų amato mokymąsi, siekė išryškinti amatininkų tarpusavio bendravimo ypatumus, darbo įrankių, procesų technologijos paplitimą, regioninius bei lokalinius savitumus. Ji taip pat domėjosi naudojamų odų rūšimis, augalinėmis, cheminėmis medžiagomis, amatininkų socialine bei ekonomine padėtimi, su kailiadirbių bei odininkų amatu susijusiais papročiais.

Dr. I. Š i d i š k i e n ė vadovavo grupei (A. Čepaitienė, R. Merkienė, R. Paukštytė, D. Svidinskaitė, V. Tumėnas), kuri birželio 20–26 d. dirbo Klaipėdos, Kretingos ir Skuodo rajonuose. Ji taip pat dalyvavo R. Merkienės (Jurbarko, Šilutės, Tauragės r.) ir J. Morkūnienės vadovaujamose ekspedicijose. Rinko duomenis tema „Tautiniai drabužiai XIX a. pab.–XX a. 4 dešimttn.“. Apklausė 49 žmones, užrašė 22 lapus informacijos, surinko apie 40 nuotraukų. I. Šidiškienė pastebėjo, kad tautinius drabužius daugiausia turėjo pasiturinčios ūkininkaitės. XX a. 4 dešimtmetyje Žemės ūkio rūmų organizuojami audimo kursai paskatino šiuos drabužius siūti iš naminių audinių.

A. Č e p a i t i e n ė rinko medžiagą apie verpimą ir verpimo įrankius. Žemaitijoje, Klaipėdos rajone, surinko duomenų apie vilnų verpimą bei uždarbiaujančias pokario metų verpėjas, Suvalkijoje rado medžiagos apie tame krašte paplitusias savitas prieverpstes – kuodelnyčias, jų gamybą, naudojimąsi jomis. Užrašyta 48 lapai informacijos, padaryta 14 piešinių.

V. M i k u t a v i č i ū t ė, Jurbarko, Šilutės ir Tauragės rajonuose tirdama „Valstiečių gyvenamųjų namų interjerą XIX a. pab.–XX a. pr.“, užrašė 37 lapus informacijos (9 aprašai).

R. P a u k š t y t ė domėjosi gimtųjų papročiais. Klaipėdos rajono Agluonėnų apylinkėje jai pavyko užrašyti lietuvininkės pateiktų duomenų ją dominančia tema. Ji taip pat tyrinėjo krikštynų papročius, aiškinosi kūmų bei pribuvėjos vaidmenį. Ekspedicijos metu apklausė 12 žmonių, užrašė 40 lapų informacijos.

Dr. V. S a v o n i a k a i t ė rinko duomenis apie lietuvių kaimiečių ir miestelių gyventojų audinius, jų raštus bei spalvas. Ji surado autentiškos Žagarės tekstilės, o ekspedicijos Kaišiadorių rajone metu pastebėjo savitą šiame krašte audinių ornamentų panaudojimą. Jai pavyko užrašyti pasakojimų, kaip buvo audžiama Šiaurės ir Rytų Lietuvoje. Ekspedicijų metu padaryti 25 aprašai su grafinais piešiniais (92 l.).

D. S v i d i n s k a i t ė sausio 6–7 d. Kaišiadorių rajone kitų – R. Merkienės, J. Morkūnienės (Suvalkijoje) ir I. Šidiškienės vadovaujamų ekspedicijų metu

užrašė 80 lapų informacijos (36 aprašai) apie švęsto bei kitokio vandens panaudojimą.

Ž. Š a k n y s rinko medžiagą apie kaimo jaunimo papročius. Sausio 6 d. jis dalyvavo vienadienėje išvykoje Paparčiuose (Kaišiadorių r.). Ekspedicijoje Suvalkijoje nustatė kai kurių linamynės papročių iniciacinę prasmę, užrašė Suvalkijos kaimo jaunimo teritorinės bendraamžių bendrijos hierarchinę struktūrą bei bendruomeninius papročius apibūdinančios medžiagos. Jo nuomone, Jurbarko, Šilutės ir Tauragės rajonuose surinkti duomenys padeda nustatyti Klaipėdos krašto vokiečių ir lietuvių jaunimo papročių savitumus. Klaipėdos krašto ir vakarų Žemaitijos pasienyje jam pavyko užrašyti iki šiol nežinotą tokio pobūdžio pirmosios duonos kepimo paprotį: duoną pirmąkart mergina savarankiškai kepė sulaukusi 12 metų, iškeptą duoną valgė visa šeima, o pati kepėja – tik atskirai pakeptą mažą kepaliuką, kurio negalėjo ragauti kiti šeimos nariai. Šios ekspedicijos metu jis taip pat užrašė duomenų apie jaunimo papročius Kaliningrado srities Labguvos ir Kaukiemio apylinkėse. Iš viso apklausti 26 žmonės, užrašyta 62 lapai informacijos.

V. T u m é n a s , naudodamas klausimų lapą „Juostos“, birželio 20–23 d. Kretingos ir Skuodo rajonuose apklausė 13 žmonių, užrašė 16 lapų etnografinės medžiagos, gavo 1 nuotrauką. Ekspedicijos metu jis užrašė iki šiol nežinotų duomenų apie trumpų juostelių – *pakelių* – naudojimą kojiniams parišti šiaurės vakarų Žemaitijoje. Šios juostelės buvo audžiamos ir rinktine, ir pintine technika. V. Tumėno nuomone, šis dėvėjimo būdas turįs sąsają su dvaruose gyvavusia istorinių stilių mada.

D. S v i d i n s k a i t ė